

Informácia pre poľovnícku verejnosť ohľadom výskytu Aujeszkeho choroby u diviakov na Slovensku

Bez štvornohých pomocníkov?

Otázku z titulku si kladie čoraz viac chovateľov našich najobetavejších pomocníkov na spoločnej poľovačke na diviačiu zver – chovateľov duričov. Každoročne počuť o psíkoch, ktoré doslova nasadzujú život pri vytlačaní diviačej zveri z hústin. Neraz sa tento nerovný boj končí pre psíka tragicky. Nie je to však jediné a už nezvratné nebezpečenstvo, ktoré na spoločnej poľovačke hrozí nášmu psíkovi. V poslednom období čoraz častejšie počuť aj o úhynoch psov na Aujeszkeho chorobu, ktorou sa nakazili práve na spoločných poľovačkách na diviačiu zver.

REZERVOÁR OCHORENIA

Aujeszkeho chorobu alebo inak. pseudobesnotu, spôsobuje herpes vírus (SHV-1). Prirodzeným hostiteľom a rezervoárom vírusu sú sviňovité, teda aj diviačia zver. Ak sa z tejto skupiny zviera infikuje, stáva sa jeho nositeľom doživotne i keď má vytvorené protilátky. Nakazené zviera vylučuje vírus len v určitom životnom období kedy sa dostáva do tzv. viremické fázy. Zvyčajne ide o oslabenie imunity z rôznych dôvodov (stres, pôrod, nevhodné chovateľské podmienky). Vtedy sa stáva nebezpečným aj pre ostatné zvieratá, ktoré môže nakaziť. Okrem vlastného druhu to môžu byť aj iné, napr. aj psovité a mačkovité.

Človek nie je vnímavý na toto ochorenie. U nakazeného iného druhu zvierat'a sa ochorenie prejaví takmer vždy klinicky manifestnou formou a končí sa úhynom. No v týchto prípadoch však musí ísť o prijatie dostatočne veľkej infekčnej dávky, zvyčajne spojenej s konzumáciou mäsa zvierat'a vo viremické fáze alebo olízaním krvi, príp. výlučkov z telových otvorov takéhoto zvierat'a.

Pri domácich ošípaných patogenita vírusu závisí od veku zvierat'a. U dospelých má ochorenie zväčša mierny priebeh, často bez zjavných klinických príznakov a nikdy nie je pre ne smrteľné (s výnimkou najmladších prasiatok). Šírenie ochorenia a patogenita pri domácich ošípaných je pomerne dobre preštudovaná a domnievame sa, že u diviakov by mal byť priebeh ochorenia podobný. Pre potvrdenie tejto teórie by bolo však dobré vykonať rozsiahlejší monitoring v terénnych podmienkach príp. biologický pokus. Výsledky vyšetrení ulovených diviakov za viac ako 15 rokov vykonaných na Štátnom veterinárnom ústave vo Zvolene totiž naznačujú, že u diviakov priebeh a najmä šírenie ochorenia je predsa v určitých parametroch rozdielne, čo zrejme spôsobujú odlišné životné podmienky a iné etologické prejavy v prirodzenom prostredí.

NAJHORŠÍ ČAS

U domácich ošípaných dochádza k vylučovaniu vírusu v priebehu celého roka. Naproti tomu u diviačej zveri sa podarilo zachytiť vylučovanie vírusu len v zimnom období v mesiacoch október až február (najčastejšie v decembri). Vzorky, ktoré boli vyšetrované na Aujeszkeho chorobu pochádzali z diviakov primárne vyšetrovaných na klasický mor ošípaných a boli dodávané priebežne počas celého roka.

Analýzou ročného obdobia, v ktorom bolo zistené vylučovanie vírusu, sa nám núka niekoľko zmien v životných podmienkach a správaní sa diviakov, ktoré by mohli vplývať na šírenie ochorenia. Z najzávažnejších zmien, ktorá pravdepodobne zohráva primárnu príčinu vylučovania a šírenia vírusu je, že v tomto období sa odohráva párenie diviakov s intenzívnym kontaktom aj mimo rodinných zväzkov. Diviaky v tomto období oveľa častejšie využívajú pre ne typický spôsob dorozumievania sa prostredníctvom tzv. nosonasálneho a nosoanálneho kontaktu, čo by vysvetľovalo aj pomerne vysoké percento infikovania

diviačat. Tie sa síce nezúčastňujú na pohlavnom akte (ten sa považoval za hlavnú cestu prenosu), ale sa infikujú aj „kontrolou“ intenzívneho značkovania teritória kancov a rujných diviačíc slinnými a močovými značkami.

Ďalšia zmena, ktorá môže mať vplyv na vylučovanie vírusu sú spoločné poľovačky, vyvolávajúce stres u diviakov a nútený presun v rámci viacerých domovských okrskov. Intenzívnejšie kontakty v tomto období sú aj z dôvodov sústreďovania sa diviakov z polí na menšie plochy poskytujúce kryt v mimovegetačnom období. To vyvoláva u diviakov, chrániacich si svoj domovský okrsk, stabilný tzv. sociálny stres.

RÝCHLY PRIEH U PSOV

Aj keď sa zdá, že ochorenie nemá žiadny vplyv na diviaky, pre poľovné psy je veľmi nebezpečné. K najpravdepodobnejšej možnej infekcii psov od diviakov môže dôjsť v období, keď sa najčastejšie používajú na spoločné poľovačky. Každoročne sa to aj stáva, len škoda, že psy uhynuté za príznakov tohto ochorenia sa zriedka dostávajú na laboratórne vyšetrenie, preto laboratórne potvrdených prípadov je menej. Pretože klinické príznaky ochorenia sú však typické a manifestné, určiť diagnózu je pomerne ľahké. Pri správnom stanovení diagnózy pomáhajú aj anamnestické údaje, kde sa vždy uvádza kontakt s diviakom alebo konzumácia surového diviačieho príp. bravčového mäsa.

Inkubačné štádium u psov trvá od 2 do 10 dní. Za ten čas si chovateľ zvyčajne na psíkovi ani nevšimne žiadne príznaky. Prvým klinickým prejavom je nápadne časté olizovanie, čo prechádza do pocitu svrbenia, ktorého intenzita sa stupňuje. Svrbenie u psov sa lokalizuje zvyčajne na hlavu a na okolie papule. Škriabanie je také intenzívne, že na miestach svrbenia sa vytvárajú otvorené rany. Nastupuje obrna jazykového a hltanového svalstva, neskôr záškľby svalstva na hlave a krku. Zvieratá hynú do 12 hodín od prejavenia sa klinických príznakov, výnimočne do dvoch dní.

AKTUÁLNA NÁKAZA U NÁS

Od r. 2007 je SR Rozhodnutím Komisie 2007/603/ ES uznané ako krajina bez výskytu Aujeszkeho choroby u domácich ošípaných. U diviakov však pretrváva genotyp vírusu, ktorý v domácich chovoch ošípaných nikdy nekoloval.

V poľovníckej sezóne 2010/2011 bol v SR laboratórne potvrdený vírus u 13 diviakov. Prvý prípad bol zaznamenaný 15. 10. 2010 a posledný 23. 2. 2011. Laboratórne boli potvrdené aj 3 prípady výskytu u psov (z jednej poľovačky v okrese Veľký Krtíš). U jedného psa (okres Košice okolie) bola diagnóza stanovená na základe klinických príznakov. U diviaka, s ktorým prišiel tento pes do kontaktu, bol vírus potvrdený laboratórne. Všetky psy ochoreli v mesiaci december.

V sezóne 2011/2012 bolo laboratórne potvrdených 10 diviakov vo viremickéj fáze (prvý prípad 19.11.2011 posledný 21.1.2012) a vírus bol potvrdený i u jedného uhynutého psa (november, Krupina). Podľa klinických príznakov a priebehu bolo ochorenie potvrdené u ôsmich psov infikovaných na spoločnej poľovačke (november, Malacky) a jedného na poľovačke v Pliešovciach (začiatok januára 2012). Na základe sérologického vyšetrenia sa zistilo, že približne štvrtina vyšetovaných diviakov prišla do kontaktu s vírusom a je teda potencionálnym vylučovateľom. So stúpajúcim vekom stúpa aj sérologická prevalencia v tejto vekovej kategórii. Naproti tomu podľa vekových kategórií sa vírus podarilo zachytiť najčastejšie u diviačat (56 % všetkých pozitívnych prípadov) lanštiakov (34 %) a najmenej u dospelých diviakov (10 %). So stúpajúcou počtom diviačej zveri stúpa, pochopiteľne, aj možnosť väčšieho počtu infikovaných jedincov.

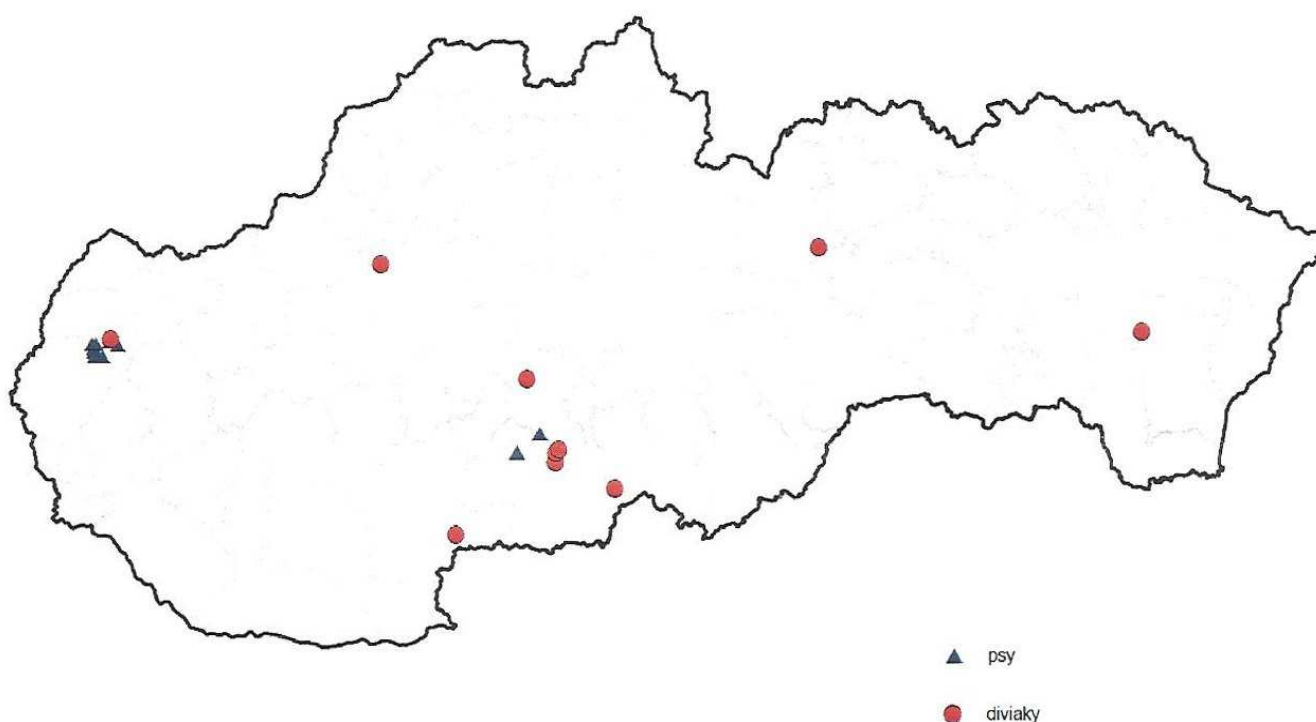
PREVENCIA

Keďže momentálne na trhu nie je žiadna vakcína proti ACH vhodná pre mäsožravce, jedinou ochranou našich štvornohých pomocníkov sú poznatky o možnosti šírenia

ochorenia a minimalizácia situácií, počas ktorých môže dôjsť k infikovaniu psa. Preto najmä v čase vylučovania vírusu diviakmi, čo je obdobie spoločných poľovačiek, je dôležité neškodne odstraňovať vývrhy z diviakov, nenechávať pobiehať psy na výradisku a zabrániť ich kontaktu s ulovenými diviakmi. V tomto období nie je vhodné používať na výcvik psov ratice a kože z ulovených diviakov, prípadne zakladať stopy pofarbené krvou z takýchto zvierat. Zabránenie olizovania krvi, telových otvorov a požierania vývrhov by malo byť samozrejmosťou. A aby spoločné poľovačky na diviaky bez psíkov sa nakoniec nestali skutočnosťou, neostáva nám dúfať, že už v blízkej budúcnosti bude k dispozícii aj účinná očkovacia látka.

Štátna veterinárna a potravinová správa SR

Výskyt MA u diviakov a psov v poľovnickej sezóne 2011 - 2012

Obr. č. 1 - Pes by nemal zbytočne prichádzať do styku s diviakom a vývrhom

Obr. č. 2 - Vývrh treba neškodne odstrániť

Obr. č. 3 - Nebezpečie hrozí pri olizovaní telových otvorov

Obr. č. 4 - Nevhodný je aj pobyt psa na výradisku

